איבעיא להו בית לאחד ודיוטא לאחד מהו מי הוי שיור או לא אם תמצא לומר בית לאחד ודיוטא לאחד לא הוי שיור חוץ מדיוטא מהו אמר רבא אמר רב נחמן אם תמצא לומר בית לאחד ודיוטא לאחד לא הוי שיור [א]חוץ מדיוטא הוי שיור ואליבא דרב זביד דאמר (א)שאם רצה להוציא בה זיזין מוציא אלמא כיון דשייר דיוטא מקום זיזין נמי שייר (ב)(הכא נמי כיון דאמר חוץ מפירותיו מקום פירי שייר) אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים [ב]רואין אם במחלק מת קנו כולן עמד חוזר בכולן אם בנמלך מת קנו כולן עמד אינו חוזר אלא באחרון (א) ודלמא עיוני קא מעיין והדר יהיב סתמיה דשכיב מרע מידק דייק והדר יהיב אמר רב אחא בר מניומי אמר רב נחמן [ג]שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים ועמד אינו חוזר חיישינן שמא יש לו נכסים במדינה אחרת ואלא מתני' דקתני לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו קיימת היכי משכחת לה אמר רב חמא (ב) [ד]באומר כל נכסי מר בר רב אשי אמר (ג) [ה]במוחזק לן דלית ליה איבעיא להו חזרה במקצת הוי חזרה בכולה או לא תא שמע כולן לראשון ומקצתן לשני [ו]שני קנה ראשון לא קנה מאי לאו בשמת לא בשעמד הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא [ז]מקצתן לראשון וכולן לשני ראשון קנה שני לא קנה אי אמרת בשלמא בשעמד משום הכי שני לא קנה אלא אי אמרת בשמת תרוייהו ליקנו א"ל רב יימר לרב אשי ותהוי נמי בשעמד אי אמרת בשלמא חזרה במקצת הויא חזרה בכולה היינו דשני מיהת קנה אלא אי אמרת חזרה במקצת לא הויא חזרה בכולה ניהוי כמחלק ולחד מינייהו לא ליקנו [ח]והלכתא חזרה במקצת הויא חזרה בכולה רישא משכחת לה [ט]בין שמת בין שעמד סיפא לא משכחת לה אלא כשעמד (ה)איבעיא להו [י]הקדיש כל נכסיו ועמד מהו מי אמרינן כל לגבי הקדש גמר ומקני או דלמא כל לגבי נפשיה לא גמר ומקני הפקיר כל נכסיו מהו מי אמרינן כיון דאף לעניים כעשירים גמר ומקני או דלמא כל לגבי נפשיה לא גמר ומקני חילק כל נכסיו לעניים מאי מי אמרינן צדקה ודאי מגמר גמר ומקני או דלמא כל לגבי נפשיה לא גמר ומקני תיקו (ד) (ל"א) הקדיש כל נכסיו מהו הפקיר כל נכסיו מהו [כ]חילק כל נכסיו לעניים מהו תיקו אמר רב ששת [ל]יטול ויזכה ויחזיק ויקנה כולן לשון מתנה הן במתניתא תנא (ו)אף יחסין וירת בראוי ליורשו [מ]ור' יוחנן בן ברוקא היא איבעיא להו

יהנה

איבעיא להו בית לאחד. במתנת בריא ודיוטא לאחד (ה) הוי מקום שיור מי איכא להאי בעל דיוטא שיור מקום בחצר להוצאת זיזין או לא. אם תמצי לומר לא הוי שיור לאחריני אבל לעצמו הוי שיור כגון דאמר ליה בית אני מוכר לך חוץ מדיוטא העליונה או דלמא ליכא שיור: **ואליבא דרב זביד.** דכי א"ל סתמא בית זה אני מוכר לך לא קנה דיוטא העליונה כדתנן בהמוכר את הבית (לעיל דף סה.) לא מכר את הגג בזמן שיש לו מעקה גבוה י' טפחים דהיינו דיוטא וכי א"ל חוץ לטפויי מילתא קאתי ושייר לו מקום בחצר להוצאת זיזין מן הדיוטא לחצר של לוקח: **אם במחלק.** שמשעה ראשונה שהתחיל לחלק היה בדעתו לחלק כל נכסיו ולא לשייר כלום: **אם מת קנו כולן.** כדין כל מתנת שכ"מ שאין צריכה קנין אם מת: **אם בנמלך.** שלא היה בדעתו לחלק כל נכסיו אלא אחר שחילק שתק ולא רצה לחלק עוד וחזר ונמלך בעצמו לחלק כל הנותר: **אלא באחרון.** בלבד דלא הוי בה שיור אבל קמאי קנו כדקתני מתניתין(ו) שייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה: **ניחוש.** דלמא האי דשתיק ומישב בין מתנה למתנה לא הוי כנמלך אלא עיוני מעיין מה יתן לכל אחד ומעיקרא היה בדעתו לחלק את הכל ויחזור בו כשיעמוד מחליו ואמאי קנו קמאי: **סתמא דשכיב מרע.** עיוני קמעיין בלבו מה יתן לכל אחד קודם שיבואו לפניו ואין לו לשתוק בין זה לזה ומדשתק נמלך הוי: **אמר רב נחמן שכיב מרע שכתב כל נכסיו.** הידועין ולא נמצא לו שיור ועמד אינו חוזר כו': **באומר כל נכסיי.** לא חילק שדותיו וכרמיו לכל אחד בפני עצמו אלא לשון זה כתב כל נכסיי אני נותן לפלוני ופלוני דכל היכא דאיתנהו נתונין הן (ז)במתנה ואין כאן שיור. וכפר"ח גרס כל נכסיי אלו הן ולא נהירא: **במוחזק.** שאנו מוחזקין בו שאין לו עוד נכסים: **איבעיא להו חוזר במקצת.** שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחד וחזר בו במקצת ונתן שוב לאחר שהרי יכול לעשות כן כדאמרינן דייתיקי מבטלת דייתיקי בפירקין דלעיל (דף קלה:) מי הויא חוזרה בכל הנכסים שנתן לראשון דגלי דעתיה שמתחרט בראשון ומה שנתן לשני מתנה במקצת היא דאיכא שיור והויא מתנה ואתו יורשין ומפקי מיד ראשון כל המותר או לא הויא חוזרה אלא מה שנתן לשני קנה שני והנותר קנה ראשון ואם יעמוד מחליו יחזור בשניהן שהרי לא שייר לעצמו כלום: **ת"ש דתניא כולן לראשון.** במתנת שכ"מ ומקצתן נתן לשני שחזר במקצת: **שני קנה.** מה שנתן לו ממה נפשך ל"ש מת ול"ש עמד דהא מתנת שכ"מ במקצת היא והויא מתנה שהרי שייר לעצמו מותר נכסים שנתן לראשון שהרי ראשון לא קנה: **מאי לאו כשמת.** וקתני הראשון לא קנה אלמא חוזרה במקצת הויא חוזרה בכולהו דאי לא הויא חוזרה תרוייהו ליקנו בכל הנכסים: ומשני **לא.** לעולם לא הויא חוזרה וברייתא כשעמד הלכך שני קנה דמתנה במקצת לא מצי הדר ביה כדקתני מתני' אבל בראשון שניתנו לו כל הנכסים בלא שיור אם עמד חוזר כדתנן במתני' ולקמן פרכינן אי כשעמד תרוייהו לא ליקנו ואפי' שני דכיון דחזרה במקצת לא הויא חוזרה בכולהו גבי שני ליכא שיור דהא לא הדר ביה מראשון אלא במה שנתן לשני ובין שניהן נתן הכל ולא שייר לעצמו כלום ומהכא פשטינן במסקנא חוזרה במקצת הויא חוזרה בכולה הלכך בין שמת בין שעמד שני קנה שהרי חזר בו מראשון לגמרי ושייר לעצמו שיור נכסיו שנתן לראשון וחזר בו מהן ומתנה במקצת שמה מתנה: **ה"נ מסתברא.** דכשעמד עסקינן דקתני מקצתן לראשון (ז) וחזר בו ונתן כולו לשני לראשון קנה שהיה בה שיור והויא מתנה כדקתני מתני' דמתנת שכ"מ במקצת מתנה גמורה היא שני לא קנה כלל דלא שייר לעצמו כלום והלכך אם עמד חוזר: **אי אמרת בשלמא בשעמד היינו דשני מיהא לא קנה.** כדתנן [לעיל קמו:] לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו מתנה: **אלא אי אמרת בשמת תרוייהו נמי ליקנו.** כדין מתנת שכ"מ שקונה אחר מיתה היכא דליכא שיור ואם עמד חוזר דאילו מתנה במקצת בין מת בין עמד מתנה גמורה היא אלא לאו בשעמד ומדסיפא בשעמד רישא נמי בשעמד: **א"ל רב יימר לרב אשי ותהוי נמי.** רישא בשעמד אפ"ה תפשוט דחוזרה במקצת הויא חוזרה בכולה דאי אמרת בשלמא חוזרה במקצת הויא חוזרה (ח) היינו דשני קנה דאיכא שיור נכסים לשכ"מ שחוזר בו ממה שנתנו לראשון וראשון לא קנה אלא אי אמרת לא שמה חזרה אלא מה שלא נתן לשני נשאר ביד ראשון תרוייהו נמי לא ליקנו שהרי בין שניהם נתן כל הנכסים ולא שייר לעצמו קרקע כל שהוא: **בין שמת בין שעמד.** שני קנה דהא הדר ביה מראשון ואיכא שיור טובא ראשון לא קנה דהא הדר ביה ואפי' מת לא יקנה ראשון דהא קי"ל [לעיל קלה:] דייתיקי מבטלת דייתיקי מה לי חוזר בו מראשון ונותן לשני מה לי חוזר בו ומעכב לעצמו וליורשיו: **סיפא לא משכחת לה אלא בשעמד.** הלכך ראשון קנה דמתנה מקצת הוא ואיכא שיור שני לא קנה דלא הוה בה שיור דאי בשמת תרוייהו ליקנו: **איבעיא להו.** שכ"מ שהקדיש כל נכסיו בלא שיור ולאח"כ עמד מחליו מי מצי הדר ביה מי חמיר ממתנת הדיוט דנימא דגמר והקדיש הכל בלב שלם בין יחיה בין ימות. ולא"ל דגבי הקדש הכל מוקדש ואפילו עמד: **הפקיר כל נכסיו מהו.** מי נימא כוונתו לשמים ואקני לגמרי לכל מי שיבוא ויזכה או לא ה"נ כיון דהפקיר ממונו הוציאו מדעתו לגמרי ואינו חפץ בחזרתו שאינו רוצה ליהנות עוד ממנו ולא"ל גבי הפקר דאינו חושש בזה הממון הואיל והפקירו ולא דקדק לחלקו לאוהביו: **חילק נכסיו לעניים מהו.** מי נימא יד עניים כיד הקדש ואם עמד אינו חוזר או לא תיקו: **א"ר ששת.** שכ"מ שאמר יזכה פלוני בנכסי או יטול או יחזיק או יקנה כולן לשון מתנה וקנה לשון מתנה בעינן כדאמרינן לעיל (דף קמז.) יהנו פלוני ויקנה או יחסין וירת אם הוא ראוי ליורשו כגון בן בין הבנים: **ור' יוחנן בן ברוקא היא.** דאמר בפירקין לעיל (דף קל.) דבריו קיימין וקי"ל כוותיה דפסקינן התם הלכה כמותו:

יהנה

חיישינן שמא יש לו נכסים במקום אחר. ואע"ג דאמרי' לעיל איפכא להקל וניחוש דלמא עיוני עיין והדר יהיב היינו טעמא דמסתבר למימר עיוני עיין הואיל וכבר חלקם:

שכיב

עין משפט
נר מצוה

עז א מיי' פכ"ד מהל' מכירה הל' טז ועי' במ"מ טוש"ע ח"מ סי' ריג סעיף ג:

עח ב מיי' פ"ח מהל' זכייה ומתנה הל' כא סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנ סעיף יא:

עט ג ד ה מיי' שם הל' כ ועיין בהשגות ובמ"מ טוש"ע שם סי':

פ ו ז ח מיי' שם פ"ט הל' יח סמג שם טוש"ע ח"מ שם סעיף יב:

פא ט י כ מיי' שם הל' יט טוש"ע שם סעיף ג ומחבר בכולן:

פב ל מ מיי' שם הל' ג וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' רנג סעיף ג:

רבינו גרשום

בעיא מתנינן לי' ואדריש לקיש דאמר ריש לקיש כו' משום דלטפויי מלתא קאתי: איבעיא להו מכר בית לאחר ודיוטא לאחר מהו. מי אמרינן דהוי שיור בחצר ומצי האי שני להוציא בה זיזין וגזוזטראות: אמר לראשון חוץ מדיוטא אני מוכר לך. הוי שיור בגוף החצר דלטפויי קאתי: שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים. ולא שייר כלום: רואין אם כמחלק. שיהיה שדה זו לפלוני (ז) וכן מכל נכסיו ואם מת קנו כולן ואם עמד מחליו חוזר בכולן אפי' מראשון דלא אמרי' מה שנתן לאחרון הוי שיור לקמאי משום דאמר מעיקרא הוה סדור בלבו כה שיהא נותן לכל חד ואילו היה יכול לומר לכולן בדבור אחד היה עושה אלא שאי אפשר לקרות שתי שמות כאחת ולא הוי אחרון שיור יותר מראשון דלכולן רצה לומר בדבור אחד אלא שאי אפשר הלכך אם עמד חוזר בכולן אפי' מראשון: אם בנמלך. שנתן שדה אחת לפלוני וקודם שהיה נותן לאחר היה ממתין ומימלך מעצמו ואחר כך נותן וכן בכולן. ודאי הוי שיור ואם עמד אינו חוזר אלא באחרון בלבד דלא שייר מאחרון כלום. ומקשי' ואמאי קנו כולהו לבר מאחרון וניחוש דלמא האי דמימלך השתא עיוני מעיין ומחשב האיך סידר בלבו מעיקרא לכל אחד איזו שדה לזה ואיזו לזה ולהכי שתק עד דאידכר ולא משום דמשייר הלכך ליהוי חוזר בכולן. ומשני לעולם אינו חוזר אלא באחרון בלבד וכל אחרונה הוי שיור לראשונה הואיל דנמלך. ודוקא אמרת ניחוש דלמא עיוני מעיין ודאי לא מעיין השתא בשעת דבור דסתמא שכיב מרע מידק דייק ברישא מאי דבעי למיעבד והדר יהיב בשעה אחת לכל מאן דבעי אלא האי כיון דמתמלך וממתין שעה בין נתינה לנתינה ש"מ שיורי שייר ואינו חוזר אלא באחרון בלבד דלא שייר לו כלום: שמא יש לו נכסים במדינת הים. ושייר לעצמו: היכי משכחת לה. הא מצינן למימר שמא נכסים יש לו במדינת הים ושיירו ואמאי אין מתנתו מתנה: באומר כל נכסי לו. דהשתא לא משייר ליה כלום בעולם. והא דאמר רב נחמן שכיב מרע שכתב כל נכסיו עמד אינו חוזר משום דכל נכסין שבכאן משמע שכתב לו ולא אותן שבמדינת הים: ומר בר רב אשי (משמיה) אמר מתני' במוחזק. שמוחזק הוא שאין לו נכסים במדינת הים שלא היה שם מעולם ומשום הכי לא שייר ואין מתנתו מתנה. ולעולם בדקאמר רב נחמן: איבעיא להו. שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחר יחזור וכתב מאותן הנכסים [illegible] מקצתן לאחר [illegible] הוא לעשות כן כדאמר דייתיקי

מסורת הש"ס

א) [לעיל סג: סה.], ב) רש"ל מ"ז, ג) נדרים מג., ד) [עי' תוס' לקמן קנב: ד"ה שכיב], ה) מאיבעיא להו עד תיקו ליתא מגירסת הרשב"ם. רש"ל, ו) [לעיל קל.], ז) [לעיל קמו:].

הגהות הב"ח

(א) גמרא אלא באחרון ניחוש דלמא עיוני: (ב) שם באומר כל נכסי. נ"ב פי' באומר נכסי אלו: (ג) שם במוחזק לן דלית ליה. נ"ב גם מכאן ראיה למה שכתבו תוספות לעיל דף מד ע"ב דאפשר שיש אדם שאין לו קרקע ע"ש: (ד) שם לא גמר ומקני תיקו איבעיא להו הקדיש כל נכסיו כצ"ל ותיבות ל"א נמחק: (ה) רשב"ם ד"ה איבעיא וכו' לאחד הס"ד ואח"כ מ"ה מי הוי שיור כצ"ל ותיבת מקום נמחק: (ו) ד"ה באומר וכו' במתנת שכיב מרע ואין כאן: (ז) ד"ה ה"נ וכו' וחזר ונתן כולן לשני. נ"ב פי' וכולן מה שנשייר ולא נתן לראשון נתן הכל לשני וכן פירשו הרי"ף והרא"ש בהדיא: (ח) ד"ה א"ל רב יימר וכו' חוזרה בכולה היינו דשני:

מוסף רש"י

שאם רצה להוציא בה זיזין. שאם רצה מוכר להוציא זיזין מדיוטא עליונה כנגד חצר של לוקח שמכר לו זה הבית והחצר, מוציא. דלהכי אהני מלתיה וכי אמר ליה על מנת שתהא דיוטא העליונה שלי לגמרי לעשות בה מפני אף להוציא ממנה זיזין כמתחילה קודם שמכרתי לך הבית והחצר, דשייר כמגלי מקום בחצר (לעיל סג: עי"ש). **מקצתן לראשון וכולן לשני.** שכיב מרע שכתב מקצת נכסיו לאחד והשאר כולן כתב לשני, ראשון קנה שני לא קנה. ואם עמד חוזר בשני ואינו חוזר בראשון, לפי שכשכתב לראשון שייר לעצמו מה שנתן אחר כך לשני, ומן השני חוזר דלא שייר כלום ומשום הכי לא קנה (נדרים מג.).

רבינו גרשום (המשך)

הוא: מדקתני סיפא. דהך ברייתא כתב מקצתן לראשון וכולן הנכסים שנשתיירו לשני ראשון קנה משום דשייר. שני לא קנה דלא שייר לעצמו כלום: אלא אי אמרת בשמת תרוייהו ליקני. כדאמרינן לעיל אם כמחלק מת קנו כולם והא מחלק הוא. אלא ש"מ בשעמד ואכתי לא שמעת מינה דחוזרה במקצת הויא חוזרה בכולה: אמר ליה רב ייטר לרב אשי ותהוי נמי ברייתא זו בשעמד. ואפי' הכי איכא למידק מינה דחוזרה במקצת הויא חוזרה בכולה: אי אמרת בשלמא כו' היינו דשני מיהת קנה. דהואיל דחוזרה במקצת מראשון הוה כחוזרה בכולה וברשותיה דנותן קיימי והוא לא נתן לשני אלא מקצתן הרי שייר מקצת שלא נתן לעצמו משום הכי קנה שני: אלא אי אמרת לא הויא חוזרה בכולה. תרוייהו לא ליקני ראשון לא ליקני שכתב לו כל נכסיו ולא שייר לעצמו כלום ושני לא ליקני הואיל דחוזרה במקצת לא הויא חוזרה בכולה ולא נשתייר לעצמו כלום דאותו מקצת מראשון נתן לשני והשאר היו ברשות ראשון ולא ברשות נותן. אלא לאו ש"מ דמשום הכי קתני רישא שני קנה דחוזרה במקצת הויא חוזרה בכולה ונשתייר לו מקצת. והכי הלכתא דחוזרה במקצת הוי חוזרה בכולה. ורישא דהך ברייתא מתוקמא שפיר בין בשמת בין כשעמד. דאם מת הואיל ולא נתן כולן לראשון ומקצתן לשני שני

ודאי קנה ראשון לא קנה. [illegible]

סבכל דייתיקי: מאי. מי אמרינן כיון דחוזר במקצתה [illegible]

ז) נראה דצ"ל אם במחלק שיהיה שדה זו לפלוני ושדה זו לפלוני וכר מכל נכסיו וכו'.